

УДК 338.5.658.7

**ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ
ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ****Божанова В.Ю., д.е.н.***E-mail: vyu75@list.ru***Яременко В.Ф.***E-mail: mim@mail.pgasa.dp.ua***Басок О.М.***E-mail: alenabasok92@gmail.com***Чепурко Ю.Г.***E-mail: Love.Yulia@mail.ru**ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»*

В статті виконано аналіз розвитку транспортної логістики. Наведено аналіз літературних наукових джерел. Виконано аналіз різних думок експертів, що практикують в даній сфері. Тому була визначена ціль роботи – сформулювати методичні підходи та практичні рекомендації щодо розвитку транспортної логістики, як фундаменту для взаємодій всіх галузей господарства України в її розвитку. В якості аналізу використано статистичні дані щодо обсягів вантажних перевезень різними видами транспорту, а також динаміка часткового розподілу перевезень різними залізничними підприємствами України. Наведено фактори, що сприятимуть розвитку транспортних перевезень України. Визначено перспективна галузь, що може стимулювати розвиток транспортної логістичної системи України. Сформульовано методичні підходи та практичні рекомендації, що сприяють розвитку транспортної логістики, як фундаменту для взаємодій всіх галузей господарства країни в роки розвитку. В подальших наукових дослідженнях заплановано досягти підвищення рентабельності такого бізнесу і вихід його на фазу активного інвестування на прикладі підприємств, що працюють в цієї галузі

Ключові слова: транспорт, вантажні перевезення, вантаж, оборот, транспортна логістика, обсяги перевезень

UDC 338.5.658.7

**THE DYNAMICS AND PROSPECTS OF THE TRANSPORT LOGISTICS
SYSTEM DEVELOPMENT OF UKRAINE****Bozhanova V.Y. Doctor of Economics***E-mail: vyu75@list.ru***Yaremenko V.F.***E-mail: mim@mail.pgasa.dp.ua***Basok O.M.***E-mail: alenabasok92@gmail.com***Chepurko Y.G.***E-mail: Love.Yulia@mail.ru**Prydniprov's'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture*

The analysis of the transport logistics development has been performed in the article. The analysis of scientific literature sources of the earlier scientists who have been working in

this field is presented. The analysis of the different experts' opinions practicing in this area has been done. The statistical information about the freight traffic volume for different types of transport and, also, about the dynamics of the transportations partial distribution by different railway enterprises of Ukraine is used for the analysis. The factors that will promote the transportations development in Ukraine have been presented. The prospective sector, which can stimulate the transport logistics system development of Ukraine, has been identified. The methodical approaches and practical recommendations concerning the transport logistics development as a basement for the interaction of all economy sectors of the country during the years of development have been formulated. It is planned in further research to achieve the profitability increase of this business and its appearance on the active investment phase on the example of the enterprises working in this sector

Keywords: transport, freight traffic, freight, turnover, transport logistics, traffic volumes

Актуальність проблеми. Ринок транспортно-логістичних послуг є важливою складовою економіки України. Це пов'язано з тим, що саме логістика є запорукою доставки продукції від виробника до споживача і без функціонування логістичних структур торгівля стає практично неможливою. Транспортування можна визначити як ключову комплексну активність, пов'язану з переміщенням матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва або готової продукції певним транспортним засобом у логістичному ланцюзі, і яка складається, у свою чергу, з комплексних і елементарних активностей, включаючи експедирування, вантажопереробку, упаковку, передачу прав власності на вантаж, страхування, тощо.

Роль транспортування настільки велика, що коло питань, які стосуються цієї ключової комплексної логістичної активності, виділений в предмет вивчення спеціальної дисципліни - транспортної логістики. Транспорту належить особлива роль в економічній галузі країни. Транспорт пов'язує воедино всі галузі виробництва, забезпечуючи переміщення сировини, напівфабрикатів і готової продукції. Значна частина операцій на шляху руху матеріалопотоку від джерела сировини до кінцевого споживача здійснюється за допомогою різних транспортних засобів, при цьому витрати на транспортування досягають 50% загальних витрат.

Традиційними завданнями транспортної логістики є:

- забезпечення технічної відповідності учасників транспортного процесу - узгодженість параметрів транспортних засобів;

- забезпечення технологічної відповідності учасників транспортного процесу - застосування єдиної технології транспортування;
- узгодження економічних інтересів учасників транспортного процесу - загальна методологія побудови тарифної системи;
- використання єдиних систем планування - розробка і застосування планів-графіків для різних видів транспорту;
- створення транспортних коридорів, вибір виду транспорту, вибір типу транспортного засобу, вибір маршруту та ін.

Аналіз останніх наукових досліджень. Багато наукових закордонних та вітчизняних дослідників формують наукові положення логістики, але однозначного поняття щодо логістики не визначено. Наприклад Дідківський М.І. цитує в праці Ради логістичного менеджменту США: «Логістика – це процес планування, управління та контроль ефективного (з точки зору зниження витрат) потоку запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг та відповідної інформації від місця виникнення цього потоку до місця його споживання (включаючи імпорт, експорт, внутрішні та зовнішні переміщення) з метою повного задоволення запитів споживачів» [8]. Вчені Еремина Л., Медников В., Чухрай Н., Крикавський Є. розглядали логістику, як послугу логістично-експедиторських компаній [7, 10]. Погляди в цих вчених різні, але вони всі схилиються до того, що логістика – має великий вплив на формування та розвиток як підприємства, так і країни. Тому актуальною задачею для фахівців-логістів залишається розробка та впровадження заходів щодо ефективної транспортно-логістичної системи в країні, здатної не тільки надавати транспортні послуги, а й забезпечувати координацію та взаємодію різних видів транспорту, сприяючи тим самим економічному розвитку суб'єктів господарювання. Виходячи з цього, необхідно проаналізувати динаміку розвитку транспортної логістичної системи в Україні та сформулювати методичні підходи та практичні рекомендації щодо розвитку транспортної логістики, як фундаменту для взаємодій всіх галузей господарства країни в роки розвитку.

Мета роботи: сформулювати методичні підходи та практичні рекомендації щодо розвитку транспортної логістики, як фундаменту для взаємодій всіх галузей господарства України в роки розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день статистика перевезень в Україні демонструє показники спаду. Про це дуже чітко говорить статистика.

За даними Державної служби статистики України, в січні-липні 2013 р. порівняно з аналогічним періодом 2012 року, перевезення вантажів в країні знизилася на 5,4% і цей показник на 1 серпня 2013 р. складе 421,4 млн. тонн. Загальний оборот склав 210,1 млрд. тонно-кілометрів, що складає 91,2% від обсягу в січні-липні 2012 р. Вантажні перевезення знизилися на 9,5% [4].

На рисунку 1 наведено частки вантажних перевезень на залізничному транспорті [4].

Рис. 1. Частки вантажних перевезень залізничним транспортом [4]

У 2013 році обсяг вантажних перевезень залишився на рівні 2012 року, знизився обіг на трубопровідному транспорті на 9,2 %, авіаційного - на 14 %, морському - на 28,2 % [4]. В Україні за 7 місяців 2013 обсяг перевезень вантажів залізницею знизився на 6,3%, в т.ч. відправлення товарів скоротився на 3,8% (рис. 2) [4].

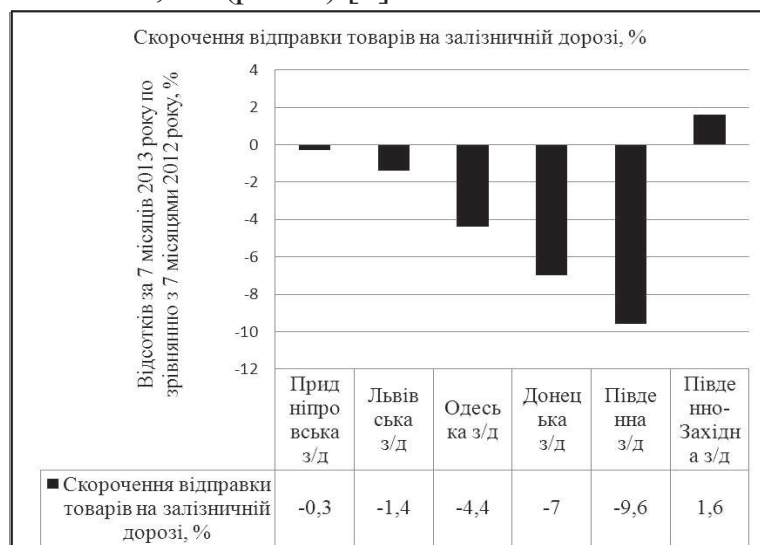

Рис. 2. Скорочення відправки товарів на залізничній дорозі, %

Іноземні доставки водного транспорту за 7 місяців 2013 р. склали 85,7 % від обсягу перевезень порівняно з аналогічним періодом 2012 р. Переробка товарів у торговельних і річкових портах і промислових причалах (морських і річкових) зменшився на 8,4 % - до 83,5 млн. тонн при 8,8 % збільшенні переробки імпортованих товарів. Зниження на 5,7 % обробки експорту, транзиту - на 19,6 %, внутрішні зв'язки - на 30,4%. Кількість оброблених суден (закордонних і інфракт) знизилася до 7700 одиниць - 11,8 %.

Вантажний оборот автомобільного транспорту залишився на рівні минулого року і становить 22,1 млрд. тонно-кілометрів. Магістральні трубопроводи. На 8,7 %, збільшилася перекачування аміаку і 0,9 % олії. Закачування газу знизилася на 7,9%. Транзит аміаку збільшився на 8,2 %, нафта - на 9,3 %. Транзит газу скоротився на 6,8%. Вантажний оборот повітряного транспорту на 14% став менше, ніж у січні - липні 2012 року і був 167,6 млн. тонно-кілометрів (табл. 1) [4].

Таблиця 1. Обсяги перевезень вантажів різними видами транспорту за 2013 рік [4]

Вид транспорту	Обсяг перевезень, млн. тонн
Водний транспорт	2,8
Автомобільний транспорт	98,8
Магістральні трубопроводи	72
Повітряний транспорт	0,0581

Транспорт як провідна галузь економіки забезпечує функціонування та розвиток усіх галузей господарського комплексу країни, виступає фундаментальною основою їх взаємодії під час економічного розвитку. Проблеми транспортної галузі поглиблюються за рахунок підприємств - основних споживачів транспортних послуг, які не здатні забезпечити достатні обсяги перевезень, а отже, відповідний сучасним потребам рівень прибутковості.

Основна мета логістики в сфері транспортування полягає в усуненні перебоїв у разі безперервного переміщення товарів і транспортних засобів від пункту відправлення до пункту призначення. Проблеми в транспорті представлені у вигляді зношеності рухомого складу; його недовантаження; недосконалості системи страхування вантажу і транспортних засобів; труднощі в організації взаємодії декількох видів транспорту.

Дані Держкомстату України свідчать, що найбільшу питому вагу в реалізації транзитного потенціалу країни має водний транспорт (а по суті, морський) - майже 67% і залізничний - 11%. Транспортна логістика Україні знаходиться на етапі розвитку, але в майбутньому має всі шанси вийти на рівень європейських країн. Розвиток транспортної логістики в Україні є однією з необхідних умов подальшої структурної перебудови економіки в державі, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світових ринках та інтеграції країни в систему міжнародних відносин, яка динамічно розвивається.

Великий вплив в найближчій перспективі на діяльність і розвиток транспорту, формування українського транспортного ринку будуть:

- жорсткі вимоги до викидів автомобільного транспорту;
- процеси світової політичної та економічної глобалізації та адекватно цьому - глобалізація транспортних систем і процесів, переміщення товаропотоків між державами, регіонами, континентами;
- широке впровадження в систему вітчизняних транспортних послуг принципів транспортної логістики, побудованої на досягненнях інформаційних технологій і вимог світового рівня.

Досліджуючи розвиток транспортної логістики України, можна помітити відмінності у розвитку ринку транспортно-логістичних послуг у столиці України та її регіонах. На такий факт часто відповідають тим що Київ все ж говорить сам за себе, але є прогнози, що незабаром Харків складе конкуренцію Києву за кількістю та якістю співробітників. Проте, аналізуючи діяльність українських транспортних підприємств, можемо виділити основні проблеми, які зустрічаються на території всієї країни:

- недостатня якість транспортного обслуговування;
- знос рухомого складу;
- недовантаження рухомого складу;
- недосконалість системи страхування вантажу і транспортних засобів;
- труднощі в організації взаємодії декількох видів транспорту.

Але в майбутньому транспортна логістика в майбутньому може скласти конкуренцію європейським системам. Транспортна логістика як основа успіху організації транспортних послуг. Оскільки основними завданнями транспортної логістики вважаються вирішення таких питань, як доставка потрібного вантажу в потрібне місце, з обов'язковим дотриманням

тимчасових домовленостей, то від правильної роботи логістів тієї чи іншої транспортної компанії залежить успіх даного підприємства.

Сьогодні нерідко транспортну логістику називають наукою, яка вивчає і постійно розробляє все нові форми правильного планування і здійснення всього транспортного процесу в цілому. Тому що на сьогоднішній день такі завдання слід розглядати і вирішувати в сукупності. Для того, щоб весь процес перевезення або доставки вантажів був взаємовигідний як замовнику, так і виконавцю, слід не тільки погоджувати всі деталі між учасниками самого процесу. Необхідно заздалегідь прораховувати всі фінансові витрати і прибутку для самої транспортної компанії, раціонально планувати маршрути, володіти сучасними засобами контролю над транспортом, який перевозить дані вантажі. Іншими словами, від того наскільки високий буде рівень побудови і здійснення логістичних схем, що розробляються і використовуються фахівцями логістики транспортної компанії, настільки успішним буде її просування на ринку транспортних послуг.

На сьогоднішній день одним з ключових питань, що стоять перед транспортними логістами, є проблема правильного керування транспортними засобами, з використанням всіх сучасних технологій. На даний момент недостатньо володітиме лише великим парком того ж автотранспорту. Необхідно, в першу чергу, грамотно спланувати управління його роботою, прорахувати всі витрати і оптимізувати витрати. Ось чому величезний інтерес викликають розробки комплексних систем управління транспортом. Адже такий інструмент здатний допомогти вирішити в сукупності багато проблем, що постають перед транспортними логістами на сьогоднішній день.

Такі системи отримали загальну назву TMS - від англ. Transport Management System. Вони являють собою комплексну програму, в завдання якої входить автоматизація бізнес - процесів логістики транспортної компанії, забезпечення повної відповідності діяльності підприємства сучасним стандартам якості. За допомогою даних програм здійснюється облік, планування, а потім і аналіз всієї діяльності транспортної компанії - тобто повне управління перевезенням вантажів.

Зручність використання транспортних систем управління TSM полягає в тому, що з її допомогою можна розрахувати вартість перевезень різними видами транспортних засобів. Врахувати митні витрати і витрати на вантажно-розвантажувальні роботи. І, що дуже важливо, відстежити

терміни здійснюваних перевезень. Менеджер, який використовує дану програму, має можливість отримувати миттєву інформацію, як про місцезнаходження вантажу, так і про терміни його доставки. Крім цього, сучасні TMS, як правило, включають в себе функції створення розкладу роботи об'єктів, всіх документів, починаючи від митних до маршрутних листів. А також, аналітичні звіти за фактом навантаження-розвантаження та ін. дій. І головним завданням транспортних логістів є правильний вибір для своєї компанії підходящої системи TSM.

Українська транспортна галузь є однією з найбільш привабливих і відкритих сфер для інвестицій. Сучасна глобалізація національних економік вимагає відповідного розвитку світової транспортної системи, особливо створення потужної та високоефективної інфраструктури. Для завершення розпочатої в останні роки в Україні модернізації транспортної галузі потрібні значні інвестиції, надходження яких буде вигідним не лише для української транспортної системи, але і для транспортної інфраструктури Європи.

Україна - це епіцентр євразійських транспортних шляхів. Тут проходять 4 з 10 міжнародних транспортних коридорів Азія-Європа. Наша країна займає четверте місце за обсягами вантажних перевезень в Євразії, поступаючись лише Китаю, Росії та Індії. Зокрема, наявність незамерзаючих чорноморських портів і розгалуженої мережі залізниць і автомобільних доріг створюють всі необхідні передумови для збільшення обсягів транзиту вантажів в напрямках Північ-Південь і Захід-Схід до 2020 року.

За прогнозами урядових аналітиків, сумарний попит на вантажоперевезення в Україні по інвестиційній моделі розвитку може зрости до 2020 року на 180 млн. тонн, порівняно з 2012 роком, і скласти 843 млн. тонн із щорічним зростанням попиту на транспортні послуги на 4-5% [6].

На сьогоднішній день Україна готова пропонувати інвесторам максимально гнучкий підхід до форм і механізмів такої співпраці. При цьому головною метою України має бути модернізація економіки і підвищення її конкурентоспроможності, формуючи прозорий бюджет країни. В глобальному розподілі праці має бути дві ключові спеціалізації - виробництво продовольства і надання транзитних послуг. Саме комбінація зерна та транспортної інфраструктури може стати фактором, що стимулює

розвиток української економіки та гарантом продовольчої безпеки у світі. Якщо в 90 - ті роки минулого сторіччя Україна щорічно збирала в середньому 20-25 млн. тонн зерна, то сьогодні це 45-60 млн. тонн, а протягом найближчих 10 років наша країна досягне обсягу 80-90 млн. тонн зерна, основна частина якого буде йти на експорт. Внаслідок цього ми очікуємо найбільше зростання обсягів вантажоперевезень у напрямку морських портів.

Тут слід відзначити два моменти: очікується як кількісний приріст, так і попит на якість - на нові послуги морських портів. Необхідно буде в портах розвивати спеціалізовані морські термінали, які будуть мати максимальну продуктивність при мінімальній вартості. А також, щоб порти відходили від моделі універсальності і рухалися до створення спеціалізованих терміналів, як це сьогодні відбувається в усьому світі. Додаткову потребу в портових потужностях до 2020 року Уряд оцінює в 40 млн. тонн.

Необхідно якісно і більш системно розвивати співробітництво з європейськими відомствами у сфері поліпшення умов логістики товарообігу між Європейським Союзом і Україною напередодні підписання Угоди про асоціацію на Вільнюському саміті в листопаді 2013 року. Зокрема, особливої уваги заслуговують якісні зміни в напрямку спрощення і модернізації процедур в пунктах пропуску на митному кордоні України, проте в даний час рівень фізичного огляду вантажів усе ще становить 6 %, що вдвічі перевищує відповідні умови Митного кодексу країн ЄС (до 3 %).

Висновки. Підводячи підсумок, слід сказати, що потрібність логістичного бізнесу навіть в умовах кризи доведена: логістичні оператори навчилися оптимізуватися, а клієнти працювати з логістичними компаніями. Сформульовано методичні підходи та практичні рекомендації щодо розвитку транспортної галузі, як фундаменту для взаємодій всіх галузей господарства країни в роки розвитку. Для цього необхідно виконати основні завдання транспортних організацій, а саме: зниження вартості перевезень і поліпшення їх якості, скорочення термінів доставки, гармонійне поєднання на ринку транспортних послуг усіх видів сучасного транспорту, а також їх координацію в разі змішаних перевезень, створення в транспортній галузі загального інформаційного простору. Наступний етап наукової роботи - це підвищення рентабельності такого бізнесу і вихід його на фазу активного інвестування на прикладі підприємств, що працюють в цієї галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бауерсокс Дональд Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Д. Д. Бауерсокс, Д.Д. Клосс // Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2001. – 640 с.
2. Божанова В.Ю. Обґрунтування доцільності впровадження логістичної стратегії на малих будівельних підприємствах / В.Ю. Божанова, А.Я. Тітова // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 262: В 12 т. - Том XI. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – С. 2894 - 2902.
3. Божанова В.Ю. Шляхи зниження еколого-економічного впливу логістичної системи на зовнішнє середовище / В.Ю. Божанова, К.О. Жулай // Проблемы подготовки профессиональных кадров по логистке в условиях глобальной конкурентной среды ХНМПК 18 – 19 октября 2012 г. Сборник докладов / К.: НАУ, 2012. – С. 36 – 38.
4. Державний комітет статистики України – офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник / М.І. Дідківський // – К.: Знання. – 2006. – 462 с.
6. Економічні процеси в світі сприяють розвитку України Електронний ресурс / Вілкул О.Ю. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.vilkul.ua/news/ekonomichni-protsesi-u-sviti-spriyayut-rozvitku-ukrayini>
7. Еремина Л.В. Логистика как услуга транспортно–экспедиторских компаний / Л.В. Еремина, В.В. Медников // Логистика: науково-практичний журнал. – 2006. - №6. – С. 54 – 56.
8. ЄС отримав відповіді на економічні питання від України [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний бюлетень КМУ. – 26.07.2013. - Режим доступу: <http://www.info-kmu.com.ua/26.07.2013ukr.pdf/article/15560286.html>. - Заголовок з екрану.
9. Климова І.Г. Розвиток логістичного управління на промислових підприємствах / І.Г. Климова // Економіка і держава: науково-практичний журнал. – 2006. - №9. – С. 49 – 51.
10. Чухрай Н. Формування споживчої корисності на ринку логістичних послуг / Н. Чухрай, Є. Крикавський // Регіональна економіка: науково-практичний журнал. – 2006. - №3. – С. 32 – 41.
11. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе / В.И. Сергеев // Учебник. – М.: ИНФРА - М, 2001. –608с.
12. Смирнов І.Г. Світовий ринок логістичних послуг: географічні особливості / І.Г. Смирнов // Вісник Київського ун-ту. Серія «Географія». Вип. 46. - 2009. – С. 60 — 65.